

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΜΑΪΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΣΥΜΑΙΩΝ «ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ»

Τ Α Σ Υ Μ Α Ϊ Κ Α

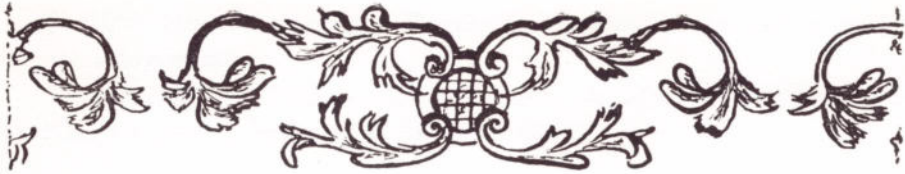
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΤΟΜΟΣ Ε΄

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΧΑΒΙΑΡΑ

ΑΘΗΝΑ 1989

Γ. Θ. ΒΕΡΓΩΤΗ

ΜΑΞΙΜΟΣ Ο ΣΥΜΑΙΟΣ ΑΓΙΟΤΑΦΙΤΗΣ

Ἡ Σύμη, ἓνα ἀπὸ τὰ νησιὰ τῆς Δωδεκανήσου, μὲ τὴν ἀναπτυγμένη σπογγαλιεία, τὸ ἐμπόριο, τοὺς ἄριστους κοινοτικούς θεσμούς, τὶς ἑκατοντάδες μοναστήρια, ἔδωσε στὴν ὑπηρεσία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πολλοὺς κληρικούς καὶ μοναχοὺς καὶ στὴν Παιδεία τοῦ ἔθνους πολλοὺς ἐμπειροὺς δασκάλους.

Ἀπ' ὅσες πληροφορίες διατηρήθηκαν μέχρι σήμερα, φαίνεται ὅτι πάρα πολλοὶ μοναχοὶ ἀπὸ τὴ Σύμη ὑπηρετήσαν τὴν Ἐκκλησία ὡς Ἐπίσκοποι στὸν χῶρο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου¹, ὡς μοναχοὶ στὶς μονὲς τῆς Σύμης Μιχαὴλ Ρουκουνιώτη καὶ Μιχαὴλ Πανορμίτη², ὡς Ἀγιορεῖτες³, ὡς Ἀγιοταφίτες⁴, ὡς Σιναῖτες⁵ κ.λπ.

Οἱ σχέσεις τῆς Σύμης μὲ τοὺς Ἁγίους Τόπους καὶ τὴν Αἴγυπτο, ὡς καὶ ἡ ὑπαρξὴ Ἑλλήνων μοναχῶν λογίων κατὰ τὴν περίοδο τοῦ ΙΖ' - ΙΘ' μ.Χ. αἰ. στὴ Σύμη καὶ στὴν Παλαιστίνη - Αἴγυπτο, ἀρκίζει νὰ γίνεταί γνωστὴ μὲ τὴν ἀναδίφηση τῆς ἱστορίας τῶν νησιῶν μας⁶. Τὰ ἄτομα αὐτά, πού βρέθηκαν στοὺς Ἁγίους Τόπους, μορφώθηκαν, διέπρεψαν καὶ πρόσφεραν τὶς ὑπηρεσίες τους στὶς μοναχικὲς Ἀδελφότητες, ἦταν ἀρκετά. Ἡ προσφορά

1. Χ α β ι α ρ ᾱ Δ η μ ο σ θ ἑ ν η: Περιγραφή ἱστορικὴ καὶ τοπογραφικὴ τῆς ἐν Πανόρμῳ Σύμης Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ τῆς ἐπιλεγομένης τοῦ Πανορμίτου, Σάμος 1911, σ. 134. Τοῦ ἰδίου: «Τιτουλάριοι Ἐπίσκοποι τοῦ κλίματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου (1606 - 1900)», Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια ΚΗ' (1907), 759.

2. Χ α β ι α ρ ᾱ Δ η μ ο σ θ ἑ ν η: Περιγραφή ἱστορικὴ καὶ τοπογραφικὴ, σ. 64 - 119.

3. Χ α β ι α ρ ᾱ Δ η μ ο σ θ ἑ ν η: Περιγραφή ἱστορικὴ καὶ τοπογραφικὴ, σ. 134

4. Χ α β ι α ρ ᾱ Δ η μ ο σ θ ἑ ν η: Περιγραφή ἱστορικὴ καὶ τοπογραφικὴ, σ. 132

5. Χ α β ι α ρ ᾱ Δ η μ ο σ θ ἑ ν η: Περιγραφή ἱστορικὴ καὶ τοπογραφικὴ, σ. 134

6. Χ α β ι α ρ ᾱ Δ η μ ο σ θ ἑ ν η: Περιγραφή ἱστορικὴ καὶ τοπογραφικὴ, σ. 132

- 134.

τους σήμερα αξιολογείται και ή συμβολή τους στο έργο τής 'Εκκλησίας είναι πέρα από κάθε αμφιβολία. Πολλοί απ' αυτούς είχαν μόρφωση ανάλογη με τὸ ἐκκλησιαστικὸ τους ἀξίωμα, ἄλλοι εἶχαν ἐκπαίδευση ἀνάλογη με τὸ ἐπίπεδο τῶν σχολείων ποὺ ἀποφοίτησαν καὶ ἄρκετοὶ ἦταν σκαπανεῖς τῆς 'Ορθοδόξου πίστεως ποὺ καλλιέργησαν μέσα στὰ πλαίσια τῆς θρησκευτικότητος τῆς ἐποχῆς τους καὶ καθένας με τὸν τρόπο του ὑπηρέτησαν τὸ 'Εθνος εἴτε ὡς διδάσκαλοι εἴτε ὡς λειτουργοὶ τοῦ 'Υψίστου ἐπάνω στὸ νησὶ τῆς Σύμης καὶ μακριὰ απ' αὐτό.

"Ενας απ' αὐτοὺς τοὺς ἀφανεῖς ἐργάτες τῆς θρησκείας καὶ τοῦ πνεύματος εἶναι καὶ ὁ 'Αγιοταφίτης ἀρχιμανδρίτης Μάξιμος ὁ Συμαῖος, με τὸν ὁποῖο θὰ ἀσχοληθοῦμε παρακάτω.

1. Πηγές

'Ο Μάξιμος ὁ 'Αγιοταφίτης ἢ Συμαῖος εἶναι ἓνα πρόσωπο, γιὰ τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ εἰπώθηκαν τότε πολλά, σήμερα ὅμως ἔχουμε πολὺ λίγες πληροφορίες.

Πηγές ἀπὸ τίς ὁποῖες ἀντλοῦμε τίς εἰδήσεις μας γιὰ τὸν 'Αγιοταφίτη αὐτὸ κληρικὸ εἶναι ὅ,τι παραθέτουν: 1) ὁ ἀρχ. Διον. Κλεόπας προλογίζοντας τὸ βιβλίον τοῦ Πατριάρχου 'Ιεροσολύμων 'Ανθίμου ποὺ ἐπιγράφεται «'Ερμηνεία εἰς τοὺς ρν' ψαλμοὺς», 'Ιεροσόλυμα 1855· 2) ὁ 'Α. Παπαδόπουλος - Κεραμεὺς στὰ ἔργα του: α) 'Ανάλεκτα 'Ιεροσολυμητικῆς Βιβλιοθήκης, Bruxelles 1893/1963 καὶ β) 'Ανάλεκτα 'Ιεροσολυμητικῆς Σταχυολογίας, 1897/1967· 3) ὁ Τρύφων Εὐαγγελίδης στὸ ἔργο του «'Η Παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας», 'Αθῆναι 1936, τόμ. II καὶ 4) ὁ Δημοσθένης Χαβιαρᾶς στὸ βιβλίον του «Περιγραφή ἱστορικὴ καὶ τοπογραφικὴ τῆς ἐν Πανόρμῳ Σύμης 'Ιερᾶς Μονῆς τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ τῆς ἐπιλεγομένης τοῦ Πανορμίτου», Σάμος 1911, σ. 134. Φαίνεται ὅμως ὅτι οἱ δύο τελευταῖοι ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς ποὺ παραθέτουμε παραπάνω ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ πηγαῖο ὕλικὸ τοῦ ἀρχ. Διον. Κλεόπα καὶ τοῦ 'Α. Παπαδόπουλου - Κεραμέα. Γι' αὐτὸ δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε εἰδικὰ γιὰ τὸν Τρύφ. Εὐαγγελίδη καὶ τὸν Δημοσθένη Χαβιαρᾶ ὅτι μᾶς πληροφοροῦν πρωτότυπα καὶ αὐθεντικά. "Ετσι, βασικοὶ πληροφοριοδότες γιὰ τὴν μελέτη αὐτὴ εἶναι ὁ ἀρχ. Διον. Κλεόπας καὶ ὁ 'Α. Παπαδόπουλος - Κεραμεὺς.

2. 'Η ζωὴ τοῦ ἀρχ. Μαξίμου

Γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ἀρχ. Μαξίμου δὲν γνωρίζουμε δυστυχῶς πολλὰ πράγματα. Λεῖπουν δηλ. ἀπὸ τίς πληροφορίες μας βασικὰ στοιχεῖα, ὅπως π.χ.

ὁ τόπος καὶ ἡ χρονολογία ποὺ γεννήθηκε ὁ ἀξιόλογος αὐτὸς συμιακὸς κληρικός. Ἐπίσης, ἀγνοοῦμε ποιοί ἦταν οἱ γονεῖς του καὶ γενικὰ τὸ οικογενειακὸ περιβάλλον, μέσα στὸ ὁποῖο μεγάλωσε καὶ πῆρε τὰ ἐφόδια γιὰ τὴν παραπέρα ἐξέλιξή του ὁ ἐργατικὸς αὐτὸς Ἀγιοταφίτης. Ἀκόμη ἀγνοοῦμε καὶ τὸ μορφωτικὸ ἐπίπεδο τῶν γονέων του καὶ τίς ἀσχολίες τους.

Ἀπὸ τὴν ἐπωνυμία «Συμαῖος» φαίνεται ὅτι καταγόταν ἢ γεννήθηκε στὴ Σύμη. Οἱ πληροφοριοδότες μας σημειώνουν γιὰ τὸ ἐξεταζόμενο πρόσωπο ὅτι «ὀρμαῖται ἀπὸ τὴ Σύμη»⁷. Ἀπ' ὅ,τι ἀφήνουν νὰ ὑποθέσουμε οἱ πληροφορίες μας, ὁ ἀρχ. Μάξιμος πρέπει νὰ γεννήθηκε μέσα στὴ δεκαετία τοῦ 1750 - 1760. Ἀγνοοῦμε ἀκόμη σὲ ποιοῦ σχολεῖο φοίτησε καὶ ποιοῦ διδάσκαλο εἶχε. Κατὰ κάποια πληροφορία ὁ ἀρχ. Μάξιμος σπούδασε στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ὑπῆρξε μάλιστα μαθητὴς τοῦ Ἀνθίμου, κατοπινοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων ποὺ δίδασκε στὴ Σχολὴ τῶν Ἱεροσολύμων⁸ ἀπὸ τὸ ἔτος 1763.

Ἀγνοοῦμε ἐπίσης πότε ὁ ἀρχ. Μάξιμος ἔφθασε στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ σὲ ποιά ἡλικία, πότε ἐκάρη μοναχός, σὲ ποιά ἡλικία, πότε χειροτονήθηκε σὲ διάκονο καὶ σὲ ποιά ἡλικία, πότε σὲ πρεσβύτερο καὶ πότε προχειρίσθηκε σὲ ἀρχιμανδρίτη καὶ καθηγούμενο⁹ καὶ πότε τελικὰ διορίσθηκε ἱεροκήρυκας. Ἀντίθετα, γνωρίζουμε ὅτι παρουσιάζεται στὸ προσκήνιο τῶν γραμμάτων τῆς Ἀγίας Πόλεως κατὰ τὴν περίοδο τῆς πατριαρχείας τοῦ Ἀνθίμου Ἱεροσολύμων (1788 - 1808). Ὁ ἀρχ. Μάξιμος διορίσθηκε Σχολάρχης¹⁰ τῆς Σχολῆς τῶν Ἱεροσολύμων καὶ δίδασκε σύμφωνα μὲ τίς πληροφορίες μας τοὺς ἀγραμμάτους μοναχοὺς ποὺ ὑπηρετοῦσαν στὰ διάφορα προσκυνήματα τῶν Ἀγίων Τόπων σὲ ὁλόκληρη τὴν Παλαιστίνη¹¹.

7. Κυρίλλου Ἀθνασιάδου, ἀρχ. τοῦ Παναγίου Τάφου: Ὑπόμνημα ἱστορικὸν περὶ τῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ ὀρθοδόξου Καθολικοῦ Πατριαρχείου τῶν Ἱεροσολύμων (1874 - 1881), στὰ Α. Παπαδόπουλου - Κεραμέως: Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμητικῆς βιβλιοθήκης, Βρυξέλλες 1893/1963, τόμ. III, σ. 293.

8. Τρύφωνος Εὐαγγελίδη: Ἡ παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Ἀθῆναι 1936, τόμ. II, σ. 313.

9. Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως: Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμητικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. III, σ. 526 - 587.

10. Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως: Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμητικῆς Σταχυολογίας, Βρυξέλλες 1897/1967, τόμ. III, σ. β' ὑποσ. 1, ὅπου σημειώνεται: «Σχολάρχης ἦτο οὗτος ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ ἀγιοταφικῆς Σχολῆς ἀπὸ τῶν ἐσχάτων τῆς ὀκτωκαιδεκάτης ἐκατονταετηρίδος».

11. Τρύφωνος Εὐαγγελίδη: Ἡ παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας, τόμ. II, σ. 314.

Ὁ Τρύφων Εὐαγγελίδης ἀναφέρει ὅτι ὁ ἀρχ. Μάξιμος διαδέχθηκε στή διδασκαλία τὸν Πελοποννήσιο Προκόπιο (1775 - 1785) σύμφωνα μὲ τοὺς Ἱεροσολυμητικοὺς κώδικες καὶ τὸν χαρακτηρίζει ταυτόχρονα «ἄνδρα λογιώτατον»¹². Ὁ ἴδιος συγγραφέας παρατηρεῖ ἀκόμη ὅτι ὁ ἀρχ. Μάξιμος «ἱερομόναχος τυγχάνων, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν τότε διδασκάλων, καὶ ἱεροκήρυξ, ἤκμασε κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΗ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἐν Ἱεροσολύμοις, ἀποθανὼν μετὰ τὸ 1810»¹³. Ἄν ὁ θάνατος τοῦ ἀρχ. Μαξίμου συνδέεται μὲ τὴ συγγραφὴ τῶν σωζομένων πραγματειῶν του ποὺ ἀπότομα σταματοῦν τὸ ἔτος 1810, τότε ἡ χρονολογία αὐτὴ εἶναι ἡ πιθανότερη τοῦ ἐπισυμβάντος θανάτου του. Ἄν ὅμως ὁ θάνατος τοῦ ἀρχ. Μαξίμου δὲν συνδέεται μὲ τὶς σωζόμενες πραγματεῖες του, τότε αὐτὸς πέθανε κάπου μέσα στὴ δευτέρη δεκαετία τοῦ ΙΘ' μ.Χ. αἰῶνα¹⁴.

3. Ἡ Σχολὴ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ὁ ἀρχ. Μάξιμος

Ἡ Σχολὴ τῶν Ἱεροσολύμων, ὅπου διατέλεσε Σχολάρχης ὁ ἀρχ. Μάξιμος, φαίνεται ὅτι ἄρχισε νὰ λειτουργεῖ ἀπὸ τὸ ἔτος 1737, σύμφωνα μὲ ἐπιστολὴ τοῦ Μακαρίου¹⁵ μοναχοῦ καὶ διδασκάλου στὴν Πάτμο. Ὁ Μ. Παρανίκας ἀπὸ τὴν πλευρὰ του ἀνάγει τὴν ἑναρξὴ τῆς λειτουργίας τῆς Σχολῆς αὐτῆς στὸ ἔτος 1725¹⁶. Ὁ Μ. Γεδεὼν τέλος φρονεῖ ὅτι ἡ Σχολὴ αὐτὴ ἰδρύθηκε μετὰ τὸ ἔτος 1731¹⁷.

Ἡ Σχολὴ αὐτὴ βρισκόταν στὸ ἐπίπεδο ὅλων τῶν ἀναλόγων Σχολῶν τοῦ Γένους, δηλ. δὲν διέφερε οὐσιαστικὰ ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τῶν Γυμνασίων, ὅπου «ἡ παιδεία ὡσαύτως ἔφερεν ἐκκλησιαστικὸν χαρακτῆρα». Κατὰ τὶς πληροφορίες τοῦ Ἑλλαδίου, στίς Σχολὰς αὐτὲς διδάσκονταν «οἱ παῖδες πρὸς τοῖς συγγράμμασιν πάντων τῶν ἀρχαίων κλασσικῶν συγγραφέων καὶ τὰ συγγράμματα τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἐκκλησιαστικοὺς ἱστορικοὺς καὶ

12. Τρύφωνος Εὐαγγελίδη: Ἡ παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας, τόμ. II, σ. 313.

13. Τρύφωνος Εὐαγγελίδη: Ἡ παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας, τόμ. II, σ. 314.

14. Τρύφωνος Εὐαγγελίδη: Ἡ παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας, τόμ. II, σ. 314. Ἀ. Παπαδοπούλου - Κεραμέως: τόμ. III, σ. β', ὑπόσημ. 1: «... τὸν δὲ βίον παρέτεινεν ἄχρι που τῆς δευτέρας δεκάδος τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος».

15. Μ. Γεδεών: Ἡ πνευματικὴ κίνησις τοῦ Γένους κατὰ τὸν ΙΗ' καὶ ΙΘ' αἰῶνα, Ἀθῆναι 1976, σ. 24.

16. Μ. Γεδεών, σ. 24.

17. Μ. Γεδεών, σ. 24 - 25

τὴν ἁγίαν Γραφὴν κατὰ τὰς ἐρμηνείας τῶν Πατέρων. Τὰ θεολογικὰ μαθήματα ἐδιδάσκοντο ἐνίοτε ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων». Ἡ Σχολὴ δηλ. αὕτη τῶν Ἱεροσολύμων δὲν εἶχε ἀκόμη χαρακτῆρα καθαρὰ ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, ὅπως τὴ νοοῦμε σήμερα. Ὅταν ὅμως «κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα τὰ γυμνάσια παρ' ἡμῖν ἐν τῇ Ἀνατολῇ προσέλαβον τὸν χαρακτῆρα τῶν ἐν Εὐρώπῃ ὁμοειδῶν Σχολῶν τῆς κλασσικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ὅταν ἐπιτακτικωτέρα παρουσιάσθῃ ἡ ἀνάγκη τῆς εἰδικῆς τῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐκπαιδεύσεως, τότε ἤρξαντο συσκέψεις εἴτε περὶ ἐνισχύσεως τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων ὡς φρονοῦσε ὁ Κούμας εἴτε περὶ ἰδρύσεως εἰδικῶν ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν»¹⁸.

Στὴ Σχολὴ αὕτη δίδαξαν· 1) ὁ Μακάριος, 2) ὁ Ἀνθιμος, μετέπειτα πατριάρχης Ἱεροσολύμων, 3) ὁ Ἰάκωβος, 4) ὁ Ἰωάννης ὁ Ρόδιος, 5) ὁ Προκόπιος ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο καὶ 6) ὁ Μάξιμος ἀπὸ τὴ Σύμη¹⁹.

Ὁ ἀρχ. Διον. Κλεόπας ἀναφέρει γιὰ τὸν ἀρχ. Μάξιμο τὰ ἐξῆς· «ἐπειδὴ δὲ καλῶς ἐπίστατο» ὁ Ἀνθιμος «ὅτι ἄνευ γνώσεων στερεῶν καὶ διανοίας πεφωτισμένης δυσχερῶς τις ἀντιπαλαίει πρὸς τὰς ἐξωπλισμένους φάλαγγας τῶν ἐναντίων τῆς ἀληθείας, καὶ ὅτι οἱ τὴν Ὀρθοδοξίαν ἐπιβουλευόντες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν τῇ σκοτομῇ τῆς ἀμαθείας ρίπτουσι τῆς ἑαυτῶν αἰρέσεως τὴν σαγήνην, διὰ τοῦτο τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις πρὸ πάντων Σχολὴν ἐν ἀνθούσῃ καὶ ζηλωτῇ καταστάσει τηρεῖν ἐσπούδαζεν ὁ ἀοιδιμος, ἐφ' ᾧ καὶ Σχολάρχην αὐτῆς ἐπέστησε τὸν Ἀρχιμανδρίτην Μάξιμον, ἕνα τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἀρετῇ διακεκριμένον. Πόσον δὲ ὠφέλησεν τὴν τότε σπουδάζουσαν νεολαίαν καὶ ὁ ἀκάματος οὗτος διδάσκαλος, δηλοῦσι τοῦτο καὶ οἱ ἐτι περιόντες τῷ βίῳ μαθηταὶ αὐτοῦ, σεβαστὰ τὰ λείψανα τῆς πανδαισίας τῶν λόγων ἐκεῖνου. Ἐκ τῆς Σχολῆς ταύτης, ἐν μέσῳ τῆς Παλαιστίνης φῶς γνώσεως πυρσευούσης, φανὰ καὶ ἄφθονα ἐσελάγιζον τῆς ἑλληνικῆς Παιδείας τὰ ἀπαυγάσματα, καὶ ἦν αὕτη ὡς φάρος ὑψιφανῆς ἐπὶ τῶν ὁρέων Σιών πεπηγμένος εἰς φρικτωρίαν τῶν ἐν τῷ σκότει τῆς ἀμαθείας περιπατούντων»²⁰.

Ὁ ἀρχ. Μάξιμος εἶχε πολλοὺς μαθητὲς στὴ Σχολὴ αὕτῃ. Μεταξὺ αὐτῶν διεκρίθη ὁ Κύπριος ἀρχ. Νεόφυτος ποὺ ἐφθασε στὴν Ἱερουσαλὴμ σὲ παιδικὴ ἡλικία καὶ πιθανότατα παρέμεινε κοντὰ σὲ κάποιο συγγενή του Ἀγιοταφίτη. Ὁ Ἀγιοταφίτης αὐτὸς στὴ συνέχεια τὸν ἐνέγραψε στὴν ἀκμάζου-

18. Χρυσ. Παπαδοπούλου, ἀρχ.: «Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Σταυροῦ καὶ ἡ ἐν αὐτῇ Θεολογικὴ Σχολή», Νέα Σιών 2(1905), 702 - 703 καὶ ὑποσημ. 3.

19. Τρύφωνος Εὐαγγελίδης: Ἡ παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας, τόμ. II, σ. 313.

20. Διον. Κλεόπα, ἀρχ., στὸν Πρόλογο τοῦ Ἀνθίμου: Ἑρμηνεία εἰς τοὺς ψαλμοὺς τοῦ προφητάναντος Δαβὶδ, ἥς προέτακται βιογραφία τοῦ Συγγραφέως καὶ Εἰσαγωγή εἰς τὴν βίβλον τῶν ψαλμῶν, Ἱεροσόλυμα 1855.

σα τότε Σχολή τῶν Ἱεροσολύμων, ὅπου εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ μαθητεύσει κοντὰ στὸν σοφὸ διδάσκαλο ἀρχ. Μάξιμο τὸν Συμαῖο.

4. Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ ὁ ἀρχ. Μάξιμος

Ὁ ἀρχ. Μάξιμος συνέβαλε πάρα πολὺ στὴ συγκρότηση, τὴ διατήρηση καὶ τὴ συντήρηση τῆς βιβλιοθήκης²¹ τοῦ Κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου. «Τῷ 1800 ἔτει ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ ἀοιδίμου Ἀνθίμου, Μάξιμος ὁ ἀπὸ τῆς νήσου Σύμης ὁρμώμενος, διδάσκαλος τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ Σχολῆς, καὶ ἱεροκλῆρυξ τοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων, ὅπως μὴ καὶ αὐθις τὰ τῆς προγονικῆς ἡμῶν φιλοπονίας ἔργα πάθωσί τι ἐκ νοτίδος ἢ ἐξ οἰουδήποτε ἄλλου φθείροντος αὐτά, ἀνέλαβε τὴν διάταξιν αὐτῶν καὶ περιποίησιν ἐν τῷ τότε κατὰ πατριαρχικὴν ἔγκρισιν προσδιορισθέντι οἰκοδομήματι πρὸς ἀσφαλεστέραν διατήρησιν τῶν τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας θησαυρῶν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν πολλοῖς τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ μοναστηρίων ὑπῆρχον χειρόγραφα διάφορα καὶ ἔντυπα οὐκ ὀλίγα ἀτάκτως ἐν γωνίᾳ που τῶν Ἱερῶν μονῶν ἐρριμμένα καὶ παρὰ τῶν ἀμαθῶν νεωκόρων ὅλως παρημελημένα, διὰ τὸ μὴ φθεῖρεσθαι αὐτὰ ἀπ' αὐτῶν τῶν νεωκόρων ἢ ἀρπάζεσθαι παρὰ τῶν ξένων, καὶ τὸ Κοινὸν τοῦ ἁγίου Τάφου στερεῖσθαι τῶν πολυτίμων κειμηλίων, πολλὰ τούτων μετενεγκὼν κατ' ἐκλογὴν προσέθηκε τῇ βιβλιοθήκῃ καὶ ἐπηύξησε τὸν ἀριθμὸν τῶν βιβλίων. Ἐλήφθησαν δὲ χειρόγραφα καὶ ἔντυπα ἀρχαίων ἐκδόσεων ἐκ τῶν ἐξῆς ἱερῶν μονῶν· οἷον τῆς τῶν Ἀρχαγγέλων, τῆς τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ καὶ τῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου (εἰσὶ δὲ αὐταὶ ἐντὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ), τῆς τοῦ τιμίου Σταυροῦ, τῆς τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, τῆς τοῦ ἁγίου Σάββα καὶ τῆς ἐν Βηθλεὲμ (εἰσὶ δὲ αὐταὶ περίξ τῆς Ἱερουσαλὴμ). Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐλήφθησαν ἄνευ φιλολογικῆς ἐρεῦνης καὶ μελέτης, ἐπειδὴ τούτων πολλὰ μὲν εἶδομεν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου μικρὰν ἔχοντα φιλολογικὴν ἀξίαν, πολλὰ δὲ ἐν ταῖς ἄλλαις μοναῖς μεγίστην ἔχοντα ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα. Ταῦτα δὲ πάντα, ὄντα ὑπὸ τὴν φροντίδα καὶ περιποίησιν τῶν κατὰ καιροὺς ἐπιτρόπων τοῦ μακαριωτάτου, ἀσφαλῶς διετηροῦντο· ἦν δὲ τότε βιβλιοφύλαξ ὁ μακαριστὸς Μάξιμος, ἀρχηγὸς καὶ διδάσκαλος τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ Σχολῆς»²².

Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου στεγαζόταν μέσα στὸν Ναὸ τῆς Ἀναστάσεως, «διεσώζετο δὲ ἡ βιβλιοθήκη αὕτη μέχρι τοῦ ἔτους 1808, ἐν ᾗ ὑπῆρχον ὑπὲρ τοὺς 800 τόμους ὧν τὰ πλεῖστα ἦσαν χειρόγραφα, τὰ δ' ἄλλα ἔντυπα τῶν τότε διαφόρων ἐκδόσεων τῆς Εὐρώπης· ἦσαν δ' ἐν

21. Χαβιαρᾶ Δημοσθένης: Περιγραφή ἱστορικὴ καὶ τοπογραφικὴ, σ. 134.

22. Κυρίλλου Ἀθανασιάδου, ἀρχ., σ. 293 - 294.

αὐτῇ Σλαβικά καὶ Ἰβηρικά». Τὸ ἔτος 1808 ὅμως ἡ ἀγιοταφικὴ βιβλιοθήκη²³ κάηκε, ὅταν πυρπολήθηκε ὁ Ναὸς τῆς Ἀναστάσεως. Στὰ παραπάνω πρέπει νὰ προστεθεῖ ὅτι «ὁ ἐνάρτεος οὗτος κληρικὸς τῆς ἀγιοταφικῆς χορείας πολλὰ τῶν χειρογράφων διῆλθε μελετῶν, καὶ πολλὰ αὐτῶν σπάνια χειρόγραφα σημειώκεν ἐν τοῖς αὐτοῦ σημειώμασιν καὶ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ, ἃς ἀπέστελλε τότε πρὸς τὸν ἀοίδιμον πατριάρχην τῶν Ἱεροσολύμων Ἀνθιμον. Τὰς σημειώσεις δ' αὐτοῦ ἔχοντες παρὰ πόδας καὶ ἡμεῖς τινὰ μὲν τῶν σημειωμένων ὑπ' αὐτοῦ χειρογράφων εὗρομεν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ ἁγίου Σάββα, τινὰ ἀπωλέσθησαν, εἰσὶ δὲ τὰ εὗρεθέντα ταῦτα· α) Σειρὰ τῶν ἱερῶν πράξεων καὶ τῶν καθολικῶν Ἐπιστολῶν ἐπὶ μεμβράνης καλλίστης ποιότητος, ἡρμημευμένη ὑπὸ 28 ἑρμηνευτῶν· ἔστι δὲ τὸ χειρόγραφον πληρέστατον καὶ σώζεται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Θεολογικῆς τῶν Ἱεροσολύμων Σχολῆς· β) Χρονικὸν τοῦ Γεωργίου Φραντζῆ ἐπὶ χάρτου παχυτάτου καὶ ἀρχαιοτάτου πληρέστατον· φέρει ὅπισθεν μετὰ τὸ τέλος, τῇ αὐτῇ γραφῇ, τὸ ὄνομα καὶ τοὺς τίτλους τοῦ συγγραφέως· σώζεται δὲ καὶ αὐτὸ ἐν τῇ αὐτῇ βιβλιοθήκῃ· γ) Τὸ τυπικὸν τοῦ θείου ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως ἐπὶ μεμβράνης, ἐν ᾧ ἄρχεται ἡ ἀκολουθία ἀπὸ τῆς Παρασκευῆς τῆς στ' ἑβδομάδος τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς, ἥτοι τοῦ ἑσπερινοῦ τοῦ ἁγίου Λαζάρου, καὶ λήγει μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ. Ἐμπεριέχει δὲ ὅλην τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐθιμοταξίαν τῆς ἀκολουθίας τῶν ἁγίων παθῶν, ἥτις διετηρεῖτο ἐν τῷ θείῳ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως· ἔστι δὲ λίαν περιεργὸν καὶ σώζεται ἀνέκδοτον ἐν τῇ αὐτῇ βιβλιοθήκῃ»²⁴.

Ἀπὸ μιᾶ σημείωση τοῦ ἀρχ. Μαξίμου τοῦ ἔτους α'α' (1801) πληροφορούμεθα τὰ ἑξῆς· «Υπουργήσα προθύμως εἰς τὸ τίναγμα, ἐκλογὴν καὶ καταγραφὴν πάντων τῶν εὗρισκομένων βιβλίων, ὡς ποτὲ θείοις γράμμασι φιλοκάλως διεκέλευεν ὁ δεσπότης μου, λαβόντος τοῦ ἔργου τέλος χρηστὸν καὶ ἐπωφελές»²⁵. Στὴν ἴδια σημείωση βρίσκεται καὶ μία ἀκόμη ἐνδιαφέρουσα πληροφορία ἀπὸ ἐποψῆ ἐορτολογικῆ καὶ λειτουργικῆ αὐτῇ τῇ φορᾷ· «Ἐν τούτοις τοῖς βιβλίοις εὗρέθη καὶ ἐν χειρόγραφον, ὅπερ ἐλπίζω, ὅτι οὐ λανθάνει τὴν ὑμετέραν σοφωτάτην καὶ μνημονικωτάτην σύνεσιν· περιέχει γὰρ δικτώχον ἀκολουθίαν τοῦ θεαδέλφου Ἰακώβου, καὶ ἀκολουθίαν καὶ μνημόσυνον πάντων τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ πατριαρχευσάντων μέχρι Γερμανοῦ, ὧν τὴν μνήμην διορίζει τὴν ια' Ἱανουαρίου τελεῖσθαι, καὶ τρίτην ἀκολουθίαν τῶν καλῶς δουλευσάντων ἐν τῷ πανσεβάστῳ ναῷ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως. Ὅπερ βιβλίον, ἐὰν φανῇ ἀρεστὸν, ἵνα καὶ πάλιν ἐνεργεῖται ἐν τοῖς

23. Κυρίλλου Ἀθανασιάδου, ἀρχ., σ. 287

24. Κυρίλλου Ἀθανασιάδου, ἀρχ., σ. 294, ὑπόσημ. 1

25. Κυρίλλου Ἀθανασιάδου, ἀρχ., σ. 294, ὑπόσημ. 1

ιδίοις καιροῖς, ὁ τὰ πάντα ἀρίστως οἰκονομῶν ἐν τῷ ἀποστολικῷ αὐτοῦ Θρόνῳ δεσπότης μου δογματισάτω τὸ ἀρεστὸν καὶ ἀμὲ καὶ αὖθις...»²⁶.

5. Ὁ ἀρχ. Μάξιμος ὡς συγγραφέας

Ὁ ἀρχ. Μάξιμος δὲν ἦταν μόνο διδάσκαλος ἢ ἱεροκλήρυκας, ἀλλὰ καὶ συγγραφέας. Οἱ σπουδαιότερες ἀπὸ τῆς συγγραφῆς του θεωροῦνται: 1) ἡ ἀπαρίθμηση τῶν πατριαρχῶν τῆς πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ 2) τὰ συμβεβηκότα στὴν Παλαιστίνη ἀπὸ τὸ ἔτος 1800 - 1810. Ὁ Ἀ. Παπαδόπουλος — Κεραμεὺς στὸν Πρόλογο τοῦ III τόμου τῶν Ἀναλέκτων τῆς Ἱεροσολυμητικῆς Σταχυολογίας γράφει: «Καὶ πρῶτον μὲν ἐν τῷδε κατεχώρισα τῷ τόμῳ συγγραφῆς ἐλλογίμου τινὸς ἀρχιμανδρίτου, Μαξίμου τοῦ Συμαίου, τοὺς πατριάρχας τῆς πόλεως Ἱερουσαλὴμ ἀπαριθμούσης καὶ τὰ συμβεβηκότα τοῖς χρόνοις αὐτῶν ἐν Παλαιστίνῃ διεξιούσης, μέρος τὸ κυριώτατον ἀναγράφει γὰρ τοῦτο τοὺς ἀπὸ τῆς ἑκτῆς οἰκουμένης συνόδου μέχρι τοῦ 1810ου ἔτους ἀκμάσαντας Ἱεροσολύμων πατριάρχας· τοῦ δὲ πρὸ τῆς συνόδου ταύτης μέρος τὴν ἐκδοσιν, ὡς ἐξ ὕλης ἐκάστῳ συγγραφεὶ προχειροτάτης ἀπαρτιζομένου καὶ διὰ τοῦτο τό γε νῦν οὐκ ἀναγκαίας, ἀνέβαλον· ἔστι δὲ τοῦτό τε καὶ αὐτὸ τὸ μέρος συντάγματος ἐκτενεστάτου αὐτοῦ τοῦτου τοῦ Μαξίμου περὶ τῆς πόλεως Ἱερουσαλὴμ τμῆμα ἴδιον, τὸ τρίτον. Τὸ γοῦν ἐν τῷδε τῷ τόμῳ μέρος, ἀντιγραφὲν ἐκ τοῦ 55ου κώδικος τῆς μονῆς τοῦ Σταυροῦ, διὰ μὲν γε τοὺς ἄχρι τῆς ἐκκαίδεκάτης ἐκατονταετηρίδος Ἱεροσολύμων πατριάρχας ἐν τοῖς νῦν χρόνοις, ἃ τε πολλαχοῦ λίαν ἡμαρτημένον, ἔσται καθόλου λυσιτελείας ἐνδεές· ἀλλ' ἐπειδὴ πολλὰς ἐμπεριέχει νύξεις εἰς εἰδικὴν ἡμῖν χρηζούσας ἐρευνᾶν τῶν ἐτῶν, καθ' ἃ τῶν παλαιότερων ἔνιοι πατριαρχῶν,

26. Κυρίλλου Ἀθανασιάδου, ἀρχ., σ. 294, ὑποσημ. 1. Στὴν ὑποσημείωση αὕτη δὲν εἶναι τόσο τὸ ἐνδιαφέρον πὺλ παρουσιάζει ἡ δοκίμηχος ἀκολουθία τοῦ Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, ἀλλὰ οἱ ἀκολουθίες: 1) τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ πατριαρχευσάντων πὺλ ἐορταζόταν μέχρι τὸ τέλος τοῦ ΙΣΤ' μ.Χ. αἰ. (ἀφοῦ ὁ Γερμανὸς ὁ Α' πατριάρχευσε μέχρι τὸ ἔτος 1579), στίς ια' Ἰανουαρίου στὸ τοπικὸ Ἱεροσολυμητικὸ ἐορτολόγιο καὶ ἔκτοτε ἔπαυσε νὰ τελεῖται ἐπειδὴ ὑπέπεσε σὲ ἀχρησία, καὶ 2) τῶν καλῶς δουλευσάντων ἐν τῷ πανσέπτῳ ναφ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως, πὺλ καὶ ἡ ἐορτὴ αὕτη ἔπαυσε ἀπὸ ἀρκετὸ καιρὸ νὰ ἐορτάζεται στὴν ἁγία Πόλη. Ὁ ἀρχ. Μάξιμος, ἀπ' ὅ,τι φαίνεται, θεωρεῖ καὶ τὰ δύο εὐρήματα σπουδαῖα καὶ ἐνδιαφέροντα γιὰ τὸ Ἱεροσολυμητικὸ ἐορτολόγιο καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ προτείνει στὸν πατριάρχη του νὰ ξαναθέσουν τίς ἐορτὲς αὐτὲς σὲ χρῆση. Δυστυχῶς, δὲν γνωρίζουμε πῶς ἀντέδρασε σ' αὕτη τὴν πρόταση «ὁ τὰ πάντα ἀρίστως οἰκονομῶν ἐν τῷ ἀποστολικῷ αὐτοῦ Θρόνῳ δεσπότης» του. Ἡ παραπάνω πρόταση δείχνει ἀκόμη ὅτι ὁ ἀρχ. Μάξιμος εἶχε φιλακόλουθο πνεῦμα καὶ γνώριζε νὰ ἐνεργεῖ μέσα στὰ νόμιμα διοικητικὰ πλαίσια τῆς Ἐκκλησίας του καὶ ἰδιαίτερα, πάντα μετὰ τὴν γνώμη τοῦ προκαθημένου του.

ἔζων (ἐκ καταλόγων, ὡς φαίνεται, πατριαρχῶν, ὧν οὐκέτι τὰ ἀντίγραφα ἐγνώσθη, παρειλημμένων), ὡς εἶχε, τύποις ἐξέδωκα, χαρισθεῖς οὕτως ἀβουλητί, διὰ τὴν ἀνυσιμότητα τῶν ἐλαχίστων, καὶ ταῖς ἡνωμέναις ἐκείνῳ μεγάλαις ἀνωφελέσιν ὑλαῖς· διὰ δὲ τοὺς ἀπὸ τῆς ἐκκαίδεκάτης ἄχρι τῆς πρώτης δεκάδος τῆς ὀκτωκαιδεκάτης ἐκατονατετηρίδος ἀκμάσαντας πατριάρχας ἔσται λυσιτελείας ὡσαύτως πρόξενον οὐχ ἄδρᾶς, ἐπειδὴ περ ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ πιστῶς ἔπεται καθόλου τοῖς ὑπὸ Δοσιθέου καὶ Χρυσάνθου τῶν πατριαρχῶν γραφεῖσιν· ἀλλ' ὅτι τοῦ Μαξίμου μελέτης ἄξιον ἐν τῷ τοιῷδε μέρει τῆς αὐτοῦ συγγραφῆς, εὐρίσκεται τοῦτο πάντως ἐν οἷς λέγει περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ 1737ου ἄχρι τοῦ 1799ου ἔτους Ἱεροσολύμων πατριαρχῶν. Μάξιμος ὁ Συμαῖος εὐχαριστίας ἰδίας ἄξιος καὶ δι' ὅσα ἐν τῷ δευτέρῳ κειμένῳ (σ. 87 - 122) συνέγραψεν ἐξ αὐτοψίας περὶ τῶν ἐν Παλαιστίνῃ πραγμάτων ἀπὸ τοῦ 1801ου μέχρι τῆς 8ης ἡμέρας Ἰανουαρίου μηνὸς τοῦ 1810ου ἔτους· τοῦτο δὲ τὸ κείμενον, ἐπιγραφὴν ἔχον τὸ «Σημειώματα μὴ καταστρωθέντα ἐν τῷ Ἱστορικῷ τῆς Ἱερουσαλὴμ» ἔλαβον ἐγὼ ἐκ τοῦ 1860ου κώδικος τῆς ἐν αὐτῇ τῇ πόλει τῶν Ἱεροσολύμων συλλογῆς γραπτῶν βιβλίων, τῆς ἰδίᾳ πατριαρχικῆς»²⁷.

Ἀπὸ τίς πληροφορίες ποὺ παραθέτει ὁ ἀρχ. Διον. Κλεόπας, μαθαίνουμε ὅτι «τοῦ διδασκάλου τούτου σώζονται χειρόγραφοι ἐν τῇ τοῦ Παναγίου Τάφου βιβλιοθήκῃ λόγοι ἐκκλησιαστικοί, γραμματικὰ πονήματα καὶ ἄλλα ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ μεταφράσματα. Σώζεται δὲ αὐτοῦ καὶ μία σειρὰ εἰς τὴν βίβλον τοῦ Ἰώβ, ἐκ τῶν ἁγίων Πατέρων φιλοπόνως ἀπανθισμένη»²⁸. Τὰ ἔργα τοῦ ἀρχ. Μαξίμου σώζονται στὴ βιβλιοθήκῃ τοῦ Κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου μέχρι τὸ ἔτος 1855 τουλάχιστον. Ἀκόμῃ ὁ ἀρχ. Μάξιμος ἐξεφώνησε καὶ πολλὰς ὁμιλίας, μερικὲς δὲ ἀπ' αὐτὰς βρῆκε καὶ δημοσίευσε ὁ Ἀ. Παπαδόπουλος — Κεραμεύς.

6. Ὁ ἀρχ. Μάξιμος ὡς καλλιγράφος ἢ ἀντιγραφέας βιβλίων

Ὁ ἀρχ. Μάξιμος εἶχε τὸ χάρισμα νὰ εἶναι καλλιγράφος. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸ πέρασε στὴν ἱστορία καὶ ὡς καλὸς ἀντιγραφέας καὶ καλλιγράφος διαφόρων βιβλίων καὶ χειρογράφων. Τὰ βιβλία ποὺ ἀντέγραψε καὶ σώθηκαν, ἀποτελοῦν μιὰ δεκάδα· ἀπ' αὐτά, ἄλλα (4) εἶναι ἀντίγραφα, ἄλλα (4) ἀποδίδονται στὸ ἀντιγραφικὸ τοῦ χάρισμα καὶ ἄλλα (2) ἀντιγράφηκαν μὲ τὴ συνεργασία τοῦ φίλου καὶ συνεργάτη του ἀρχ. Ἰωὴλ ἀπὸ τῇ μιᾷ καὶ μὲ τῇ τῇ βοήθειᾳ τοῦ Κύπριου μαθητῇ του ἀρχ. Νεόφυτου ἀπὸ τὴν ἄλλῃ. Ἀπὸ

27. σ. β' - γ'

28. Διον. Κλεόπας, ἀρχ., σ. ι' ὑπόσημ. 1

τὰ σωθέντα χειρόγραφα φαίνεται ὅτι τὰ ἀντίγραφα τοῦ ἀρχ. Μαξίμου ἦταν βιβλία σχολικά, λειτουργικά καὶ ἱστορικά, ποὺ χρησιμοποιοῦνταν στὴ Σχολὴ τῶν Ἱεροσολύμων ὡς βοηθήματα τῶν μαθητῶν τῆς.

Ὁ ἀρχ. Μάξιμος φέρεται καὶ ὡς καλλιγράφος ἢ ἀντιγραφέας θεολογικῶν βιβλίων, μαζὶ δὲ μὲ τὸν συνεργάτη του ἀρχ. Ἰωὴλ Πελοποννήσιο ἀντέγραψε βιβλία γραμματικῆς καὶ ἁλγεβρας. Μεταξὺ τῶν ἀντιγραφέντων βιβλίων συγκαταριθμεῖται καὶ ἓνα σύγγραμμα ρητορικῆς. Σὲ ἐποχὴ ποὺ ἡ τυπογραφία ἦταν εἶδος πολυτελείας, ἡ προσφορὰ τοῦ ἀρχ. Μαξίμου ἦταν τεράστια μέσα στὸν χριστιανικὸ κόσμον τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ εἰδικότερα στὸ Πατριαρχεῖο τῆς Ἀγίας Πόλεως.

7. Τὸ ἀντιγραφικὸ ἔργο τοῦ ἀρχ. Μαξίμου

Γιὰ νὰ δώσουμε τὴ διάσταση τοῦ ἀντιγραφικοῦ ἔργου τοῦ Ἀγιοταφίτη μοναχοῦ παραθέτουμε τὰ ἔργα ποὺ σώθηκαν καὶ δημοσίευσε στὰ Ἀνάλεκτα τῆς Ἱεροσολυμητικῆς Βιβλιοθήκης ὁ Ἀ. Παπαδόπουλος — Κεραμεύς.

Τόμ. I

σ. 258 - 259.

162. *Τεῦχος χαρτῶν (0,275 X 0,18) γραφὲν ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος ὑπὸ Μαξίμου τοῦ Συμαίου. Σελίδες 390+131+24 +78.*

α) «Σύνταγμα κατὰ στοιχεῖον τῶν ἐμπεριεχομένων ἀπασῶν ὑποθέσεων τοῖς ἱεροῖς καὶ θείοις κανόσι, πονηθέν τε ἅμα καὶ συντεθὲν τῷ ἐν ἱερομονάχοις ἐλαχίστῳ Ματθαίῳ Ἀρχιμ. Προθεωρία. Τὸ τῶν ἱερῶν κανόνων θεῖον χρῆμα».

β) *Ματθαίου Βλαστάρεως ἐπιτομαὶ κανονικῶν βιβλίων. Ἐν ἀρχῇ ἐτάχθη Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως κεφάλαιον «περὶ διαφορῶν ὑποθέσεων». Ἀπὸ σελίδος 109 ἀναγινώσκεται Θεοδώρου Στουδίτου «διδασκαλία Χρονική· πολλαὶ γὰρ κατηχήσεις εἰσὶ τοῦ Στουδίτου, ἀλλ' αὕτη λέγεται Χρονική». Ἀρχ.: «Νῦν ἐπιχειρῶ πᾶσιν ὑμῖν» κτλ. Σελ. 116 Ἀναστασίου Σιναΐτου «ἐτέρα διδασκαλία χρονική», ἧς ἡ ἀρχὴ «ἀπὸ μὲν τῆς μεγάλης ἡμέρας τοῦ Πάσχα». - Σελ. 118 «ἐκθεσις ἀπλουστέρα καὶ συντομωτέρα καὶ κεκωλυμένων καὶ ἀπολύτων γάμων, συντεθεῖσα παρὰ Μανουὴλ τοῦ μεγάλου χαρτοφύλακος τῆς Ἀγίας σεβασμίας τοῦ Θεοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἐκδοθεῖσα ὀρισμῶ τοῦ παναγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυροῦ Ἱερεμίου· ἐγένετο δὲ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. Ἐπειδὴ οἱ πρὸ ἡμῶν» κτλ. Ἀλεξίου Παυλῶφ, 50 — ἐν Μόσχᾳ 1887, σ. 26 - 40, 240 κ.ε.*

γ) Ἐπιφανίου μοναχοῦ πρεσβυτέρου «περὶ τοῦ βίου τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ τῶν τῆς ζωῆς αὐτῆς χρόνων». Ἀρχ.: «Περὶ τῆς κυρίως καὶ ἀληθῶς» κτλ. Migne τ. 120, σ. 185. Ἐν τέλει «ὁ βίος τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου οὕτως ἀντεγράφη παρὰ τινος παλαιοτάτου καὶ μεμβραίνου βιβλίου ἐκ τῶν τῆς λαύρας τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα τῆς κατὰ τὴν Παλαιστίνην διὰ χειρὸς τοῦ πάντων ἐλαχίστου Μαξίμου, ἄνευ προσθήκης ἢ ἐλλείψεως· ὑπομνησκει δὲ ἡμᾶς ὁ τούτου συγγραφεύς, ἵνα εὖρωμεν τὰς μαρτυρίας καὶ μάρτυρας παρ' ὧν ἐρανίσθη τοῦτον ἐν τοῖς μετωπαίοις, πλὴν οὐκ ἔκειντο ἐν ᾧ ἔτυχον βιβλίῳ. Διὸ καὶ γὰρ οὐκ ἔγραφα ὅπερ οὐκ εἶχον. Μέννησθε τοίνυν τοῦ κοπιάσαντος καὶ σύγγνωτε διὰ τὴν ἀγάπην τῆς Κυρίας Θεοτόκου». δ) (Μαξίμου Συμαίου;) «περὶ τῆς καθόλου καὶ συμβολικῆς ἀριθμητικῆς, ἣτοι περὶ τῶν διὰ συμβόλων ἀριθμητικῶν πράξεων» (ἄλγεβρα). Ἀρχ.: «Ἀριθμητικὴ συμβολικὴ ἐστὶ» κτλ.

σ. 275.

186. Τετράδια συμπεπηγμένα εἰς 8ον, περιέχοντα τὸ πρωτότυπον τῶν ὑπὸ Μαξίμου Συμαίου συγγραφέντων περὶ Παλαιστίνης καὶ Ἱερουσαλήμ. Εἰς διαφόρους τύπους ὑπάρχουσι χάσματα διὰ τὴν ἀπώλειαν ἐνίων τετραδίων. Πλήρες δὲ ἀντίγραφον περιγραφῆσεται ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τοῦ παρόντος καταλόγου. Προσθετέον τὰ φ. 109 - 133 εἰςὶ παρένθετα καὶ ὅτι ἐνέχουσι ἀνώνυμον ἐρμηνείαν εἰς τὸ «ὁ Ἰησοῦς μου ζωὴ σοφία καὶ φῶς».

σ. 281.

197. Τεῦχος χαρτῶν (0,23 X 0,165) ἐκ σελίδων 128+193. (Μαξίμου Συμαίου καὶ Ἰωὴλ Πελοποννησίου) γραμματικῆς τῶν εἰς γ' τὰ α' καὶ β' τμήμα. Ἀρχ.: «Γραμματικὴ ἐστὶ τέχνη περὶ τὸν προφορικὸν λόγον καταγινόμενη» κτλ. Ἐν τέλει: «εἵληφε δὲ τέρμα τὸ παρὸν ποιημάτων Θεοῦ συναιρουμένου ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλὴμ παρ' ἐμοῦ Νικολάου Κυπρίου ἐν ἔτει Χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἔκτω, ἱανουαρίου κα'.

198. Τεῦχος χαρτῶν (0,23 X 0,165) ἐκ σελίδων 140 καὶ τριῶν ἐν ἀρχῇ ἀσελιδώτων φύλλων, ἐν οἷς ἀναγινώσκω τάδε: «Γραμματικὴ περὶ προσφωδίας καὶ ὀρθογραφίας, ἐρανισθεῖσα ἀπὸ διαφόρων βιβλίων ὑπὸ τοῦ Μαξίμου τοῦ Συμαίου καὶ Ἰωὴλ τοῦ Πελοποννησίου, ἀρχιμανδριτῶν τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ προσφωνηθεῖσα τῷ μακαριωτάτῳ πατριάρχῃ τῶν Ἱεροσολύμων ἐν ἔτει αὐξβ', ἐν μηνὶ μαρ-

τίω. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἰωὴλ γράφω καὶ βεβαιῶ, ἥ δὲ μακαριότης σου, δέσποτα, ἂν τὸ κρήνης εὖλογον, βάλε το εἰς τὸν τόπον διὰ τὴν τιμὴν τῶν τέκνων σου ἁγιοταφιδῶν πατέρων, καὶ θέλεις ἔχῃς ἔπαινον καὶ καύχημα, διότι εἶναι πόνος καὶ καρπὸς τῶν ἁγιοταφιδῶν πατέρων τῶν πνευματικῶν τέκνων σου. Ὁ δοῦλος σου καὶ ἐν Χριστῷ υἱός σου Ἰωὴλ. αὐξβ', μαρτίου κέ'). Σελίς 1: «Γραμματικῆς τῶν εἰς τρία τὸ β', περὶ προσωδίας καὶ ὀρθογραφίας». Ἀρχ.: «Τί ἐστι γραμματική; γραμματικὴ ἐστὶν ἐμπειρία τῶν παρὰ ποιηταῖς» κτλ. Ἐν σελ. 140· «εἰληφε δὲ τέρμα τὸ παρὸν πονημάτιον Θεοῦ συναιρουμένου ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει Ἱερουσαλήμ, ἐν ἔτει αψγ', Ἰουλίου 17».

199. Τεῦχος χαρτῶν (0,228 X 0,17) ἐξ 110 σελίδων, γραφὲν τελευτώσης τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος.

(Μαξίμου Συμαίου) «γραμματικὴ περὶ σχηματισμοῦ τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν καὶ τῶν ὀκτὼ μερῶν τοῦ λόγου». Ἀρχ.: «Γραμματικὴ ἐστὶ τέχνη περὶ τὸν προφορικὸν λόγον καταγινόμενη» κτλ.

σ. 282.

200. Τεῦχος χαρτῶν (0,23 X 0,165) ἐκ σελίδων 118+40, γραφὲν τελευτώσης τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος. Τὰ τεύχη 197-200 ἐγράφησαν ὑπὸ μιᾶς χειρὸς.

1) (Μαξίμου Συμαίου) «Περὶ διαλέκτων ὅρος: διάλεκτος ἐστὶ γλώττης ἰδίωμα, ἥ διάλεκτός ἐστι λέξις ἴδιον χαρακτῆρα ἐπιφαίνουσα» κτλ. σελ. 1-118. Παρέπονται πέντε φύλλα ἀλφαβητικοῦ καὶ ἀναλυτικοῦ πίνακος.

2) (Μαξίμου Συμαίου;) στοιχεῖα ρητορικῆς τέχνης. «Περὶ τόπων τῶν πίστεων. — Οἱ τόποι ἀφ' ὧν τὰ ἐπιχειρήματα λαμβάνονται, σελ. 1-40. Παρέπεται ἀλφαβητικὸς πίναξ ἐν δυσὶ φύλλοις.

σ. 411-12.

407. Τεῦχος χαρτῶν ἐκ φύλλων 288, ὕψ. 0,21 καὶ πλ. 0,155, γραφὲν ἐν ἔτει 1808. Ἐσωθεν τῶν πινακίδων προσεκολλήθη τὸ πρωτότυπον ἀχρονολογήτου ἐπιστολῆς, ἣν ἔγραψε Γεράσιμος ὁ ἀπὸ Μετρῶν πατριάρχης Ἀλεξανδρείας πρὸς τὸν «λογιώτατον ἐν διακόνοις καὶ διδάσκαλον τοῦ κατὰ τὴν Αἴγυπτον συσταθέντος σχολείου Γεράσιμον».

1. «αὐγὴ νοεμβρίου κστ. Στοιχεῖα μεταφυσικῆς φιλοπονηθέντα Βενιαμὴν τῷ Λεσβίῳ». Ἀρχ.: «Ἐκ φύσεως οἱ ἄνθρωποι» φ. 1-202. Ἐν τέλει «ἐγράφη διὰ χειρὸς Βασιλείου Ἰωαννάδου Κουζᾶ τοῦ Συ-

μαίον, ἐν Σύμῃ». Δεύτερον ἀντίγραφον ἐσημειώθη ἐν τῇ ἐμῇ Μαυρογορδατείῳ βιβλιοθήκῃ, τ. I, σ. 139, ἀριθμ. 15.

2. «αὐτὸν μαίον κη'. Περὶ μορίων τινῶν παρὰ Λαντὴλ τοῦ Πατμίον, καὶ πρῶτον περὶ τῆς πρὸς τὸ ὄνομα συνεπείας τοῦ ὑποθετικοῦ ἄρθρου» φ. 202 - 275.

3. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ τετράστιχα μετὰ ψυχαγωγικῆς ἐρμηνείας, φ. 278 κέ.

σ. 425.

437. (Μαξίμου τοῦ Συμαίου) γραμματικὴ ἐν φύλλοις 137 ὕψ. 0,21 καὶ πλάτ. 0,153. Ἐν τέλει τοῦ τεύχους· «1791, αὕτη ἡ γραμματικὴ ἐγράφη διὰ ἐπιμελείας Ἰωὴλ ἱεροδιακόνου τοῦ Πελοποννησίου».

Τόμ. II

σ. 586 - 587.

556. Τεύχος ἐκ φύλλων χάρτου 188, μήκους 0,22, πλάτους 0,165, ἐγγραφή δὲ μεσοῦσης τῆς ιη' ἑκατ. — «Συναγωγὴ τῶν θεοφθόγων ρημάτων καὶ διδασκαλιῶν τῶν Θεοφόρων πατέρων, ἀπὸ πάσης γραφῆς θεοπνεύστου συναθροισθεῖσα καὶ προσφόρως ἐκτιθεῖσα εἰς ὠφέλειαν τῶν ἐν-τυχανόντων παρὰ Διονυσίου τοῦ ἐν τῇ τῆς Ἀγίας Ἀννης Σκήτῃ ἀσκήσαντος καὶ παρ' ἐμοῦ αὐθις Διονυσίου ἱερομονάχου τοῦ ἐν τῇ τῆς ἀτιμίας τῶν ἁμαρτιῶν ἡδονῇ ἀσελγήσαντος, τοῦ καὶ Ἀγιοταφίτου». Ἐνδον τῆς πρώτης πινακίδος· «Ἐδωρήθη μοι χάριν ψυχικῆς ὠφελείας παρὰ τοῦ ἱερολογιωτάτου ἐν διδασκάλοις ἐμοῦ τε καὶ καθηγουμένου κυρίου Μαξίμου τοῦ Σήμηθε (sic), οὐχ ὅτι γ' ἐπὶ σοφία, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπ' ἀρετῇ πολλῇ λόγον ἔχοντος».

Τόμ. III

σ. 111 - 114.

56. Τεύχος ἐκ χάρτου πολυμερές, μήκους 0,226, πλάτους 0,16. Ἐν τῇ ἀρχῇ φύλλα τινά, ὧν τὸ πρῶτον ἔχει τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην· «Ἰερὰ Ἱστορία χρονολογικὴ τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ πολλῶν ἱστοριῶν ὑπὸ Μαξίμου τοῦ Συμαίου, τοῦ καὶ ἱεροδιδασκάλου χρηματίσαντος καὶ ἀρχιμανδρίτου τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ εὐαγούς μοναστηρίου». Ἐτερον δὲ φύλλον ἔχει τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν οὕτως· «Ἰερὰ Ἱστορία περὶ τῆς πόλεως τοῦ μεγάλου βασιλέως καὶ πάσης Παλαιστίνης, συνερανισθεῖσα ἐκ πολλῶν παλαιῶν τε καὶ νεωτέρων. πρὸς πληροφορίαν καὶ ὠφέλειαν τῶν μετερχομένων προσκνητῶν μάλιστα τοῦ παναγίου καὶ ζωοδόχου Τάφου, ἥτις ἄρχεται ἀπὸ τοῦ προπάτορος Ἀδὰμ καὶ

λήγει κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τὸ σωτήριον, ἐν ᾗ προσετέθη καὶ συνοπτικὴ περιγραφὴ τῆς ἁγίας Γῆς· διαιρεῖται δὲ ἡ ἱστορία εἰς τμήματα τρία, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἄρχεται ἀπὸ Ἀδὰμ καὶ λήγει εἰς τὸ Θεομητορικὸν γενέσιον, τὸ δὲ β' ἄρχεται ἀπὸ τῆς γενέσεως τῆς Θεοτόκου καὶ τελευτᾷ εἰς τὴν ὑπερφυᾶ αὐτῆς κοίμησιν, τὸ δὲ γ' ἄρχεται κατὰ συνέχειαν τῶν χρόνων ἀπὸ Θεαδέλφου Ἰακώβου, τοῦ πρώτου ἱεράρχου τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ φθάνει εἰς τὰς πανολβίους ἡμέρας τοῦ νῦν πατριαρχοῦντος τῆς Ἱερουσαλὴμ κυρίου Ἀνθίμου, ἕως τοῦ αὐτοῦ δηλαδὴ σωτηρίου ἔτους». Καὶ εἶτα· «Ἐκ τῶν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Παναγίου Τάφου».

A. Ἱερά Ἱστορία τῆς Ἱερουσαλὴμ. Τμήμα α', σ. 1 - 116. Τμήμα β', σ. 117 - 124. Τμήμα γ', σ. 215 - 439. Εἶτα φύλλα ἑπτὰ παντάπασιν ἄγραφα· μεθ' ἃ φύλλα 45, ἐν οἷς περιέχεται.

B. Συνοπτικὴ περιγραφὴ τῆς ἁγίας Γῆς· εἶτα πάλιν ἑπτὰ φύλλα, ἐν οἷς περιέχονται.

Γ. «Κανόνες δύο παλλόμενοι εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀοιδίμων πάντων πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ, μετὰ τὴν πανήγυριν τοῦ Θεαδέλφου Ἰακώβου, τῇ κδ' ὀκτωβρίου, ὡς ἔθος». Ἀρχ.: «Τοὺς τῆς Σιών ἀνυμνήσωμεν» κτλ. Ἱεροσολ. Βιβλιοθήκη, II, σ. 216.

Δ. «Ἀνανέωσις τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας τῶν Ἱεροσολύμων κατὰ τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα καὶ τὴν Διακαινισμόν, ἣν ἐν ἔτει αὐτῷ, μαρτίου ζ', ἐνέτυχον ἐν τῇ ἱερᾷ τοῦ ἡγιασμένου Σάββα βιβλιοθήκῃ, ἐν τῇ αὐτοῦ λαύρᾳ. Ἡ ἀρχὴ λείπει». Ἀρχ.: «Δεῦτε καὶ ἡμεῖς σήμερον», σελ. 1 - 172. Τὸ πρωτότυπον τῆς ἀκολουθίας ταύτης ὄρα ἔμπροσθεν (ἀριθ. 43), τὸ δὲ κείμενον ἐν τοῖς Ἀναλέκτοις, τόμ. II, σ. 1 - 254. Τὴν ἐν τῷ κώδικι τούτῳ τῆς αὐτῆς ἀκολουθίας ἐπιτομὴν γενομένην ὑπὸ Μαξίμου τοῦ Συμαίου, τύποις ἐξέδωκεν ὁ καθηγητὴς Δημητρίεβσκις.

Μετὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος ἀναγινώσκεται σημεῖωμα τοιοῦτον (σ. 136)· «αὕτη ἡ διάταξις ἐπεκράτει τὸ πάλαι εἰς τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ἣν κατεστρώσαμεν καὶ αὐτὴν ἐνταῦθα πρὸς εἰδῆσιν τῶν φιλιστόρων προσκυνητῶν τῶν θεοβαδίστων ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ κοσμοσωτηρίων τόπων, ἀντιγράψαντες αὐτὴν ἀπὸ χειρογράφου μεμβραίνου παλαιοτάτου, ὃπερ εἰς τὸ τέλος περιεῖχεν οὕτως: Ἐκτίσθη ἡ δέλτος αὕτη κτλ. Ἀντεγρᾶφη δὲ ἐν ἔτει Χγ' αὐτῷ, ὀκτωβρίου κα', ἐν τῇ Ἀγίᾳ Πόλει, ἐνθα προσετέθη καὶ ἡ ἐφεξῆς ἀκολουθία τῆς Διακαινισμοῦ, ἐκ τῆς ἱερᾶς αὐτῆς βίβλου ἀπαραλλάκτως, ἄνευ τινὸς προσθέσεως ἢ ἁλλείψεως, ὅλη δηλαδὴ ἀντεγρᾶφη, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀνεκαινίσθη ἐκεῖνο τὸ θεῖον τεῦχος, διὰ ψυχικὴν μου σωτηρίαν». Καὶ πάλιν ἐν τῇ 172α σελίδι· «Ἐῖλφη τέλος

καὶ αὕτη ἡ τῆς Διακαινησίμου χαρμόσυτος καὶ κοσμοσωτήριος ἀναστάσιμος ἀκολουθία ἐν ἔτει αωε', Ἰουλίου ιστ', ἡμέρα Κυριακῇ, ἐν τῇ ἀγία πόλει Ἱερουσαλήμ).

Ε. Ἀσματικὴ ἀκολουθία τῶν κεκοιμημένων κληρικῶν τῆς Ἀγίας Ἀναστάσεως, ψαλλομένη τῇ κα' τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου, σ. 1 - 15, ἐνθα τὸ ἀντεγράφη ἐν Ἱερουσαλήμ αωε', Ἰουλίου κ'). — Σελ. 16 - 64 κατόνες ἀσματικοὶ ὁκτὼ πρὸς τὸν ἀδελφόθεον Ἰάκωβον, ἀντιγραφέντες ἔτει αωε', Ἰουλίου κστ'. — Σελ. 65 - 72 («Ἐτερος κανὼν φέρων ἀκροστιχίδα τήνδε, χωρὶς τῶν τριαδικῶν καὶ τῶν Θεοτοκιῶν; Ἀρχιερέων Θεοῦ πάλεως αἰνῶ τοὺς ἄθλους»). Ἀντεγράφησαν δὲ ταῦτα ἐκ τοῦ 1350ν Σαββαϊτικοῦ κώδικος. Ἱεροσολ. Βιβλιοθήκη, II, σ. 216.

ΣΤ. Ἀκολουθία εἰς ἀγιασμόν. Μετὰ τὴν εὐλόγησιν τοῦ ἱερέως ποιοῦμεν τρισάγιον. Παναγία τριάς. Πάτερ ἡμῶν» κτλ., σελ. 1 - 14, ἐνθα τὸ σημεῖωμα τοῦτο: «Αὕτη ἡ ἀκολουθία ἐν ἔτει αωα', Ἰουλίου θ', ἐν Ἱερουσαλήμ, ἀντεγράφη παρὰ τιнос μεμβραῖνου, ἀπὸ τῶν τῆς λαύρας τοῦ ἁγίου Σάββα, ἐξαμηνιαίου ὀνομαζομένου, ἀρχομένης ἀπ' ἀρχῆς σεπτεμβρίου καὶ ἀφιερωμένου παρὰ τῆς Κρήτης Νικηφόρου τῇ σεβασμίᾳ μονῇ τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου Προδρόμου τοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, μηνὶ ἰουλίῳ, ἰνδικτιῶνος ιδ', ἔτει ἀπὸ Ἀδάμ, στωκδ', ἥτοι ἐν ἔτει σωτηρίου 1316, ἐπὶ τοῦ τῶν Γραικο-Ρωμαίων βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Παλαιολόγου (Ἱεροσολ. Βιβλιοθήκη, II, σ. 84 - 85) κατόπιν ἄγραφα πολλὰ φύλλα.

Συμπλήρωμα τοῦ πρώτου τμήματος τοῦ καταλόγου τουτέστιν τοῦ πρώτου τόμου τῆς («Ἱεροσολυμητικῆς Βιβλιοθήκης»).

Συμπλ. Τόμ. III

σ. 332.

Κώδ. 376, σ. 396, ἀριθμ. 1. Τὰς ὁμιλίας ταύτας ὁ ἀρχιμανδριτῆς Κύριλλος ἀποδίδωσι «Μαξίμῳ τῷ Συμαίῳ».

Κατάλογος ἐλληνικῶν κωδίκων ἀφιερωθέντων ὑπὸ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου προφῆν Ἱεροσολύμων Νικοδήμου τῇ κεντρικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, σ. 177 - 192.

σ. 181.

5. Τεῦχος ἐκ φύλλου χάρτου 39, μήκους 0,23, πλάτους 0,10. Τὸ κείμενον μονόστηλον ἐξ 23 γραμμῶν (0,195 X 0,12). — Ἐκ τῶν Νικομάχου Γερασίου δὺο βιβλίων ἀριθμητικῆς». Ἀρχ.: «Ἀριθμὸς ἐστὶ πλῆθος ὠρισμένων (ἐκδ. R. Hoche, σ. 13, 7). Φύλλ. 39 «Τέλος ἐκ τῶν τῆς ἀριθμητικῆς Νικομάχου Γερασίου. Σὺν Θεῷ ἀντεγράφη ἐν ἔτει σωτη-

ρίω αωά' (1801), φεβρ. ι', ἐν πόλει τοῦ Θεοῦ Ἱερουσαλήμ, διὰ χειρὸς ἀναξίου δούλου τοῦ Θεοῦ Μαξίμου (= τοῦ Συμαίου).

Προσθήκαι τῷ καταλόγῳ τοῦ τρίτου τμήματος σ. 347 - 352 :

σ. 348.

Κώδ. 56, σ. 111. Μαξίμου τοῦ Συμαίου εὗρον τὸ ἐξῆς ἀντίγραφον ὑπόμνημα ἐν ἀντιτύπῳ τινὶ τῆς Ἀλδινῆς ἐκδόσεως τῶν Ἀριστοφάνους ποιημάτων (Venetiis MIID = 1497), εὗρισκομένῳ ἐν τῇ κεντρικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων ἐν τῇ Θ' στήλῃ, β' θέσει, ἀριθμ. 213. «Τὸ παρὸν δεδώρηται μοι σὺν τοῖς ἄλλοις παρὰ τοῦ ἀοιδίμου καὶ ἀξιομακαρίστου μητροπολίτου Βηρυτιοῦ κν κν Ἰωαννικίου, οὗ ἡ μνήμη αἰώνιος, κατὰ τὸ αφοεον, ἐν μηνὶ ἰουνίῳ, ἡ' τυχόντες ἐκεῖθεν διὰ τὰς κακίας τὰς θηριώδεις τοῦ ἀγρίου καὶ ἀνημέρου βιωθαροῦς καὶ ἀσεβεστάτου Ἀχμέτ-πέη, τοῦ ἐπονομαζομένου Ἀπου-Τέχεπ· ἂν ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ διδάσκαλος Σατανᾶς συνέλαβεν αὐτὸν ἐν τῇ αἰωνίῳ γέννῃ· ὅστις ἀπέχρεψεν ἐν Πτολεμαίδι, ἀφοῦ ἐκυρίευσεν καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας τοὺς ἐν Παλαιστίνῃ χριστιανοὺς καὶ ἐκκλησίας· οὗστινας κατατάξοι Κύριος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· Ἀμήν. Ὁ ἀτελής Μάξιμος».

V.

Συμπληρωματικὸς κατάλογος K.B.E. 1981, 102. Ἱερὰ ἱστορία τοῦ ἐμπρησμοῦ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως. Συγγραφεῖσα ὑπὸ Μαξίμου Συμαίου καὶ μετατεθεῖσα διὰ πολιτικῶν στίχων διὰ Νεοφύτου Κυπρίου.

σ. 1137.

Ἱεροσολυμητικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. V, κώδικας 10 τῆς βιβλιοθήκης τῆς Μικρᾶς Γαλιλαίας, σελ. 17. «Ἡ ἱερὰ ἱστορία τοῦ ἐμπρησμοῦ τοῦ πανσεβάστου καὶ πανιέρου ναοῦ τοῦ Παναγίου καὶ Ζωοδόχου Τάφου, ἥτοι τῆς Ἀναστάσεως... Συνεγρᾶφη δὲ ἡ ἱστορία αὕτη κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος Ὀκτωβρίου ὑ' παρὰ τοῦ κυρίου Μαξίμου (= τοῦ Συμαίου)· μετεφράσθη δὲ καὶ διὰ στίχων πολιτικῶν ἥτοι ἀπλῶν συνετέθη παρὰ Νεοφύτου ἱερομονάχου Ἀγιοταφίτου τοῦ Κυπρίου, κατὰ τὸ αὐθ', μηνὶ Μαρτίῳ, 1819, ἐν Ἱερουσαλήμ».

8. Πληροφορίες ἐνδιαφέρουσες γιὰ διάφορα θέματα ἢ πρόσωπα

Γιὰ νὰ δώσουμε τέλος στὸ σύνολό της τὴν προσφορὰ τοῦ Ἀγιοταφίτη αὐτοῦ Συμαίου μοναχοῦ, ἀπομένει νὰ σημειώσουμε μερικὲς πληροφορίες ποὺ καταγράφει στὸ ἔργο του «Σημειώματα...» καὶ σχετίζονται μὲ τὰ νησιὰ μας.

Τὸ ἔργο αὐτὸ ἀφηγεῖται μὲ λεπτομέρειες γεγονότα ἱστορικά, ἀστρονομικά, γεωλογικά, πολεμικά, θρησκευτικά, ποὺ διαδραματίσθηκαν στὰ Ἱεροσόλυμα ἀπὸ τὸ ἔτος 1801 μέχρι τὸ ἔτος 1810. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσα ἡ παράθεση μερικῶν ἀπ' αὐτές. Ἔτσι, ὁ ἀρχ. Μάξιμος μᾶς πληροφορεῖ γιὰ τὴ διαμάχη π.χ. μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Ἀρμενίων σχετικὰ μὲ τὰ προνόμια τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως· πῶς οἱ δεῦτεροι προσπαθοῦσαν νὰ τορπιλίσουν μὲ κάθε τρόπο τὶς προσπάθειες τῶν πρώτων. Κατὰ τὴ μεταφορὰ π.χ. ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη ὑλικῶν ποὺ συγκεντρώθηκαν μὲ ἐράνους καὶ προσκυνητῶν μὲ πλοῖο ποὺ εἶχε συνιδιοκτῆτες ἓναν Τοῦρκο καὶ ἓναν Ἀρμένη, ὁ δεῦτερος ὑποσχέθηκε στὸν πρῶτο νὰ πληρώσει μὲ τὸ παραπάνω τὸ μερίδιο τοῦ πρώτου, μὲ τὴν προϋπόθεση, νὰ τὸ βούλιαζε ὥστε τὰ ὑλικά ποὺ προορίζονταν γιὰ τὸν Ναὸ τῆς Ἀναστάσεως νὰ μὴ φθάσουν ποτὲ στὸν προορισμὸ τους. Δυστυχῶς ὅμως γιὰ τοὺς παραπάνω: ὅταν ἄρχισε ἡ ἐπιχείρηση τῆς βυθίσεως τοῦ πλοίου, ἓνας ναύτης τοῦ σκάφους ἀπὸ τὴ Ρόδο ἀντιλήφθηκε τὶς προθέσεις τοῦ Τοῦρκου πλοίαρχου καὶ πρόλαβε νὰ φράξει τὴν τρύπα ποὺ ὁ Τοῦρκος πλοίαρχος ἐπινόησε γιὰ νὰ βουλιάξει τὸ σκάφος του²⁹. Χάρη στὸν Ρόδιο λοιπὸν ναυτικὸ σώθηκε μιὰ μεγάλη ὁμάδα προσκυνητῶν καὶ ἄρκετὸ ὑλικὸ συγκεντρωμένο ἀπὸ δωρεὰς χριστιανῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Πρέπει ἀκόμη νὰ προσθέσουμε ὅτι μετὰ τὸ κάψιμο τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως ἀπὸ τοὺς Ἀρμένιους τὸ ἔτος 1808, ἄρχισε σιγὰ - σιγὰ ἡ ἀνοικοδόμησή του. Σ' αὐτὴ τὴν ἐπιχείρηση πῆραν μέρος οἱ «Ρωμαῖοι» τέκτονες τοῦ Πατριαρχείου, μὲ τὴν ἐπίβλεψη τοῦ βασιλικοῦ κάλφα Κομνηνοῦ ἀπὸ τὴ Μυτιλήνη καὶ πρωτοτέκτονος Δράκοντος ἀπὸ τὴ Ρόδο³⁰.

Χαρακτηριστικὰ παραθέτω ὅτι τὸ ἔτος 1801 καὶ μάλιστα στὶς 26 Δεκεμβρίου κατὰ τὴν Α' ὥρα ἐγινε σεισμὸς στὰ Ἱεροσόλυμα. Ἐπίσης, στὶς 14 Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους αἴμα' ἐγινε φοβερὸς σεισμὸς στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ μάλιστα ἔπεσε «τὸ τούρλαιον τοῦ ὠραιοτάτου καμπαναρείου καὶ ἐχάλασε τὸ τούρλαιον τῆς Ἀναστάσεως. Ἐπεσε καὶ ὁ πύργος τῆς Βηθλεέμ, ὃς ἦν καὶ αὐτὸς καμπαναρεῖον, καθ' ὃν καιρὸν εὗρον ἄδειον καὶ ἐπῆραν οἱ Φράγχοι τὸ "Ἁγίον Σπήλαιον"»³¹. Τὸ ἔτος 1801 τὸν Νοέμβριον «οἱ Φράγχοι τὸ ἀγορασθὲν πρὸς αὐτῶν παρὰ τοῦ Ζεράλλα Ἱεροσολυμίτου σπήλαιον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τὸ ἐν τῇ ἁγίᾳ Γεθσημανῇ πρόσεγγυς, κατὰ τὸ νότιον μέρος

29. Ἀ. Παπαδοπούλου — Κεραμέως: Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμητικῆς Σταχυολογίας, τόμ. III, σ. 114 - 115.

30. Ἀ. Παπαδοπούλου — Κεραμέως: Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμητικῆς Σταχυολογίας, τόμ. III, σ. 103, 107.

31. Ἀ. Παπαδοπούλου — Κεραμέως: Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμητικῆς Σταχυολογίας, τόμ. III, σ. 94.

τῆς ἐκκλησίας ὠκοδόμησαν (στήσαντες) ἐπάνω αὐτοῦ κύκλον ὑψηλὸν κτιστόν, ἀνοικτὸν καὶ ὑπαιθρον ὄντα, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τούτου ἔθεντο σίδηρα χοντρά ὡς δίκτυον δεκαεξέ, καὶ τῷ αὐτῷ τῇ κη' μαρτίου ἔστησαν καὶ θύραν σιδηρᾶν (ζυγίζουσιν) ὀκτάδες διακοσίας ἐβδομήκοντα»³². Τὸ ἔτος 1802 «τῇ λα' αὐγούστου, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, τῇ ἑκτῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ἐγένετο ἐκλειψις σελήνης, τὸ ἥμισυ αὐτῆς μέρος»³³. Ἐπίσης, τὸ ἔτος 1803, «αὐγούστου ε', ἡμέρᾳ δ', ὥρᾳ β', ἐκλειψις ἡλίου ἐγένετο, σκεπασθέντων κατὰ τὸ νότιον μέρος τῶν δύο αὐτοῦ τρίτων ὥρας δύο, βορειόθεν ὑποδραμούσης τῆς σελήνης εἰς τὰ νότια»³⁴. Τὸ ἔτος 1804, «... ε' ἰουλίου, ὥρᾳ ἐνδεκάτῃ, ἤρξατο ἐκλειψις σελήνης ἕως δευτέρας ὥρας τῆς νυκτὸς, σκιασάσης ὅλον αὐτῆς τὸν δίσκον, πλὴν ἡμίσεος τεταρτημορίου»³⁵.

Τὸ ἔτος 1802, «μαΐου δ', ὥρᾳ δ', ἀπ' Ἀνατολῆς εἰς Δύσιν ἐπέτων ὑψηλὰ ἀραχνοειδῆ φάσματα ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ»³⁶.

Τὸ ἔτος 1805 «... ἐγένετο ἔλλειψις ὕδατος τῷ Ἱερουσαλήμ, ὥστε ἐπωλήθη τὸ ὀνικὸν φορτίον ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ πηγῇ τοῦ Ἰωάβ ὕδατος μαϊδία εἰκοσι τὸν ὀκτώβριον· οὗ τῇ εἰκοστῇ ἄνεμος μέγας ἠγέρθη, ὥστε συνετρίβησαν τὰ ἐν Ἰόππῃ πλοῖα· καὶ τῇ πέμπτῃ ὁμοίως νοεμβρίου τὸ ἀπὸ τῆς Πόλεως τῶν χατζήδων καράβι ἐν Πτολεμαίδι· ... ἐγένετο δὲ βροχὴ μὲ ἐκείνους τοὺς ἀνέμους πολλή, καὶ οὕτω διελύθη ἡ ἔνδεια τοῦ ὕδατος· ἀλλ' ὁ σῆτος τὸ καφίσι πωλεῖται μαϊδία γρόσια 22 1/2, τὸ σισαμέλαιον αἱ ἔνδεκα ὀκτάδες γρόσια 24 καὶ τὸ χλωρὸν μάλαθρον ἐπτὰ δράμια εἰς τὸν ἕναν παρᾶν»³⁷. Ἐπίσης, τὸ ἔτος 1805 «ἦλθεν εἰδησις πικρά, ὅτι νοεμβρίου πέμπτῃ... τὸ καράβι μὲ τοὺς ἀπὸ Πόλεως προσκυνητάς συνετρίβη ὑπὸ μεγίστης φουρτούνας εἰς τὸ Ἀκρι καὶ ἐπνίγησαν ψυχὰι ὀγδοήκοντα ἐπτὰ, καὶ οἱ λοιποὶ ἕως ἐξήκοντα ἐσώθησαν καὶ ἦλθον εἰς Ἱερουσαλήμ, βρέφη, γέροντες, γερόντισσαι καὶ ὀλίγοι νέοι· οἱ δὲ ἀποθανόντες, οἱ πλείους ἀκμάζοντες καὶ ἀκμάζουσαι... Εἰς τὴν τοιαύτην φουρτούναν, κατὰ τὴν Τρίπολιν τῆς Συρίας, πρὸς τὸ ἀκρωτήριον Κάβο - Μπόζο λεγόμενον, ἐσυντρίφθη καὶ ἕτερον καράβιν μὲ ἐξή-

32. Ἀ. Παπαδοπούλου — Κερμέως: Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμητικῆς Σταχυολογίας, τόμ. III, σ. 89.

33. Ἀ. Παπαδοπούλου — Κερμέως: Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμητικῆς Σταχυολογίας, τόμ. III, σ. 90.

34. Ἀ. Παπαδοπούλου — Κερμέως: Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμητικῆς Σταχυολογίας, τόμ. III, σ. 92.

35. Ἀ. Παπαδοπούλου — Κερμέως: Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμητικῆς Σταχυολογίας, τόμ. III, σ. 93.

36. Ἀ. Παπαδοπούλου — Κερμέως: Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμητικῆς Σταχυολογίας, τόμ. III, σ. 90.

37. Ἀ. Παπαδοπούλου — Κερμέως: Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμητικῆς Σταχυολογίας, τόμ. III, σ. 97 - 98.

κοντα προσκυνητάς, οἵτινες ἅπαντες, — ὧ τῶν θείων κριμάτων— ἀπεπνίγησαν, καὶ μόνος εἰς ἐσώθη, καὶ ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ἀπήγγειλε τὸ γεγονός»³⁸.

Χαρακτηριστική, τέλος, εἶναι ἡ περιγραφή ποὺ κάνει ὁ Τρύφ. Εὐαγγελίδης σχετικά μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ ἀρχ. Μαξίμου: «Οὗτος τῶν ἐθνικωμάτων ἐν Παλαιστίνῃ ἀνδρῶν γενόμενος ἐγκωμιάζεται ὑπὸ πάντων τῶν περὶ Ἱεροσολύμων γραψάντων· διότι οὐ μόνον ἐνδελεχῶς ἠργάζετο ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἐδίδασκε τοὺς ἀγραμμάτους μοναχοὺς, ἀντέγραψε χειρόγραφα καὶ περισυνέλεγε τοιαῦτα χάριν τῆς βιβλιοθήκης τῶν πατριαρχείων...»³⁹.

38. Ἁ. Παπαδοπούλου — Κεραμέως: Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμητικῆς Σταχυολογίας, τόμ. III, σ. 98 - 99.

39. Τρύφ. Εὐαγγελίδης: Ἡ παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας, τόμ. II, σ. 314.

